

DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet

Postboks 8004 Dep

0030 OSLO

Dato: 01.12.2011

Vår ref: 11/53-3 OMB

Deres ref: 10/2220

Uttalelse om ny kirke i Våler

Vi viser til Deres brev, datert 23.november 2011, hvor departementet ber Kirkerådet om en uttalelse i forbindelse med valg av tomt for ny kirke i Våler.

Når en kirke brenner, vil valg av tomt for et nytt kirkebygg alltid være et viktig spørsmål: Skal en bygge opp en kopi av kirken, eller skal en bygge et nytt kirkebygg som gjenspeiler dagens og fremtidens tanker omkring hva en kirke skal være?

Historisk sett står kirkebygg i Norge i en særstilling som bærer av arkitekturhistorien. De er sentrale i å være med å definere et sted. Erfaringer viser at gjenreising av et nytt kirkebygg etter en brann, skaper stort engasjement. Det er derfor viktig med gode prosesser rundt disse valgene.

Utgangspunktet for vurderingen av slike saker vil være å se om det er praktisk mulig å bygge et tjenlig kirkebygg på den samme tomten. Ideelt sett vil det være den beste løsningen, hvis forholdene ligger til rette for det.

En slik vurdering må også forankres i lovens krav til kirkebygget og tanker omkring hva det nye kirkebygget skal være. Romprogrammet blir dermed sentralt i dette arbeidet.

Kirkerådet vil for alle kirkebygg ta utgangspunkt i at kirken skal tjene den lokale menighets samling om Ord og sakrament. I tillegg til forkynnelsen, er feiring av nattverd og dåp en integrert del av gudstjenesten. Gudstjenestereformen av 2011 beskrives med ordene *Sammen for Guds ansikt*, og legger vekt på fellesskap, involvering av hele menigheten og av medliturger, og en gudstjeneste med mulighet til bredde og variasjon. Disse idealene gjelder også for de *kirkelige handlingene*, som er en viktig del av kirkens liv, slik som dåp, konfirmasjon, vigsel, gravferd mm.

I tillegg legger Trosopplæringsreformen opp til en utvidet bruk av kirkerommet og kirken i forbindelse med undervisning og aktiviteter som for eksempel Lys våken arrangementer og Tårnagentene. Også kirkens øvrige kultursatsing på bakgrunn av kirkemøtevedtak 05/07, bør tenkes inn når en ny kirke skal bygges.

«Soa_Adr2»

«Soa_Adr»

«Soa_Postnr» «Soa_Poststed»

E-post: «Soa_Email»

Web: «Soa_div3»

Org. nr.: «Soa_div1»

Telefon: «Soa_Tlf»

Telefaks: «Soa_Fax»

Bankkontonr: «Soa_div2»

Saksbehandler

«Sbr_Navn»

«Sbr_Tlf»

Våler kirke var en korskirke vigslet i 1806, med godkjent kapasitet på 350 sitteplasser. Kirkens bruttoareal BTA var 390,3 m². Kirken lå på en kirkegård med graver tett inn til på alle kanter.

Det foreligger i dag tre tomter som har vært vurdert og debattert. Det er de to tomtene som av Kirkelig fellesråd er valgt som grunnlag for arkitektkonkurranse, og branntomten.

KRAV TIL NYTT KIRKEBYGG:

Kirkelovens § 21 stiller krav til at det ved nybygging av kirke skal være plass til 1/10 del av soknets medlemmer i kirkerommet. Dimensjonerende tall i Våler er 350 plasser.

Erfaringstall viser at det for et kirkerom i denne størrelsen skal regnes 1,1 m² pr. sitteplass. Dette gir krav til et kirkerom på 385 m².

I tillegg må det være et minimum av rom knyttet til kirkerommet for at kirken skal kunne fungere på en god og tjenlig måte. For å finne arealet for en slik minimumsløsning, må en ut fra tabeller i Arne E. Sæthers bok "Kirken som bygg og bilde", multiplisere kirkerommets areal med en koeffisient på 1,5 – 2,0. Dette gir et dimensjonerende areal for en minimumsløsning på 385m² x 1,5 = 577,5m².

Dette arealet rommer kun det aller mest nødvendige. Arealer som kjøkken til kirkekaffe, kirketorg og tilleggsrom for undervisning regnes også som nødvendige for et moderne kirkebygg. Disse er ikke medregnet i dette arealet.

Kirkerådet arbeider for tiden med spørsmål omkring hvordan man ønsker at dagens og fremtidens kirkebygg skal være. Det legges opp til både fasthet og fleksibilitet. Et sentralt spørsmål blir da hvordan de forskjellige arealene skal organiseres for at en skal oppnå en best mulig funksjon for kirkebygget.

Krav til antall sitteplasser i kirkerommet kan oppfylles ved at tilliggende rom kan knyttes til kirkerommet. Slik kan en innenfor arealrammen få rom for undervisning og aktiviteter i tillegg til kirkerommet.

Ut fra de nye reformenes vekt på fellesskap, bevegelser i rommet og involvering av alle aldersgrupper i gudstjenesteliv, trosopplæring og diakoni, mener Kirkerådet at krav til arealer og sitteplasser bør løses på ett plan.

BRANNTOMTEN

Tomtens form og areal begrenses av at den ligger på kirkegården, at kirken var en korskirke, og at det er graver tett inntil det som var den gamle kirken. Eksisterende atkomst til branntomten har en helningsgrad som ikke tilfredsstillt dagens krav til fall på 1:20. Det betyr at atkomst for rullestolbrukere må løses fra en annen kant. Det er fullt mulig.

Tilgjengelig areal uten at det må søkes dispensasjon fra kravet om 3 meter mellom bygg og nærmeste grav, § 7 i forskrift til gravferdsloven, har blitt oppmålt og beregnet (11.12.2009) til 460 m². Hvis en sletter eller flytter 16 graver kan mulig areal økes til 520 m².

Ovenfor beregnet minimumsareal for en kirke med begrenset bruksmulighet er minimum 577,5 m². Arealkravet til et minimums kirkebygg, er altså større enn tilgjengelig areal.

For å utrede mulighetene på branntomten og omkringliggende tomter, henvendte Våler kommune seg til arkitektfirmaet NSW den 22.03.2011, for å få utredet saken. Resultatet forelå 31.05.2011.

Konklusjonen viste at det var mulig å få til et bygg med 240 sitteplasser på hovedplanet, men 110 plasser måtte plasseres på et galleri. For at dette skulle være mulig var det ikke noe tilleggsrom på hovedplanet, og toaletter måtte plasseres i kjelleren. Dette er sammenfallende med Norske arkitekters landsforbunds vurdering datert 02.06.2010:

Formen på det tilgjengelige arealet er midlertidig av en slik karakter at det ikke lar seg utnytte maksimalt. Det er plass til å bygge et netto areal på maksimum ca 475m² på 1. etasje nivå. Med tanke på UU må alle arealer for kirkens fellesrom og støttearealer ligge på dette planet.[...] Da er det 395 m² rest til kirkerom på 1. etasje nivå og ca. 115 m² netto må legges på et annet plan som gallerier.

GALLERIER

Det finnes ikke noe lovverk eller noe regelverk som kan hjemle et forbud mot gallerier. Ser en på kirkebyggertradisjoner, så har det tidligere vært vanlig å bygge gallerier for at flest mulig skulle få plass i kirkerommet og lettere holde på varmen. Dessuten er denne kirketype primært tenkt ut fra hensynet til å lytte til en preken, og ikke så mye å delta i nattverdfeiring og andre fellesskapshandlinger, slik man lenge har tenkt i Den norske kirke. Med de nye reformene forsterkes denne tendensen ytterligere, slik at det ikke er naturlig i dag å bygge kirker med galleri. Kirker med gallerier svarer heller ikke til kravet om universell utforming og deltakelse av mennesker med nedsatt funksjonsevne. I det nye regelverket for hovedgudstjenesten står det:

«Forberedelse og gjennomføring av hovedgudstjenesten bør skje ved bred delaktighet fra menighetens medlemmer. I gudstjenesten skal det legges vekt på universell utforming» (Alminnelige bestemmelser for hovedgudstjenesten, punkt 12).

Vi vil også referere til vårt brev datert 17.05.2011.

- *Pkt 1: Kirkerådet ønsker en løsning hvor alle sitteplassene er på samme plan, fordi dette best ivaretar de rombehov som svarer til dagens form for gudstjenestefeiring, for kirkelige handlinger (dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd), konfirmantarbeid og annen trosopplæring og kulturarbeid. Jeg tenker her på idealet om fleksibilitet og mer bevegelse for ulike aldersgrupper, slik den nye gudstjenesteordningen av 2011 fremhever, bl.a. mulighet for lystenning (lysglobe), bedre og mer variert utnyttelse av kirkerommet, felles stillhet mm. Helt avgjørende for de nye ordningene er også at flere voksne, konfirmanter, barn, folk i dåpsfølget og forlovere skal medvirke i gudstjenesten og i kirkelige handlinger med å lese bønnen, tekster, tenne lys, gjøre hjelpetjenester osv) - i tillegg til prest og organist. Alt dette forsterker behovet for god plass på kirkerommets grunnplan.*
- *Pkt. 2: Den nye trosopplæringsreformen gjør det aktuelt med flere rom knyttet til kirkerommet. En landsomfattende undersøkelse har vist at mye av denne undervisningen i stadig større grad legges til kirkerommet. En moderne og*

fremtidsrettet kirke må derfor ha mulighet for aktivitets- og undervisningsrom knyttet til kirkerommet. Dette kan løses ved at en del av kirkerommets krav til sitteplasser er i et tilsluttende rom, som kan åpnes og bli en del av kirkerommet når det er nødvendig.

Diakoni er en viktig del av kirkens arbeid. Kirkekaffe er et slik sosialt treffpunkt, det er derfor stadig mer brukt at det som før var "våpenhuset" blir til et noe større "kirketorg". I tillegg kommer funksjoner som prestesakristi, dåpssakristi og toaletter. Prestesakristi må ligge nært knyttet til alterpartiet, og dåpssakristiet bør ligge knytte til kirkerommets bakre del, slik at det blir enkelt å bruke for dåpsfamiliene. Det er og nyttig med glass mellom dåpssakristiet og kirkerommet, slik at en kan følge med i det som skjer i kirkerommet. Rommet må ha muligheter for en stellebenk og vann. En annen løsning som kan gi en arealbesparelse, er at stellebenk plasseres i toalett for rullestolbrukere. Den må da være opphengt på vegg, slik at det ikke blir til hinder.

Med tanke på å styrke gudstjenestefellesskapet er galleri en dårlig løsning. Når arealer ikke låses til et galleri, men ligger på samme plan som kirkerommet forøvrig, gir dette muligheter til flere uttrykksformer og involvering i gudstjenesten, slik gudstjenestereformen legger opp til.

TOMTEALTERNATIVER

Det er i arkitektkonkurransen forslått to tomtealternativer. Den ene ligger rett øst for branntomten, og den andre rett nord. Begge er direkte knyttet til kirkegården.

Fordelen ved å bygge på en alternativ tomt er at lovens krav kan oppfylles, men det viktigste ved disse alternativene er at en kan bygge et fullgodt, funksjonelt og tjenlig kirkebygg.

Tomten rett øst ligger lavere enn branntomten og er i dag opparbeidet for ny gravplass. Dette gjør at det ligger kostnader knyttet til å skaffe erstatningsarealer for gravlund. Arkitektene fra NSW foreslo å heve terrenget på denne tomten for at kirkebygget skulle være mer synlig.

Tomten nord for branntomten ligger delvis på kirkens arealer og delvis inn i Sjursenparken. Det er kommet en kommentar fra fylkeskommunen i forhold til bruk av Sjursenparken, i tillegg til at dette tomtevalget krever omregulering.

KONKLUSJON

Skal det være mulig å bygge et kirkebygg på branntomten, uten dispensasjon fra krav om minimum 3 meter mellom bygg og nærmeste grav, må det likevel søkes dispensasjon fra kirkelovens § 21 om krav til antall plasser, eller det må gis godkjenning for at nær 1/3 del av krav til antall plasser, løses ved bruk av gallerier.

Hvis en gir dispensasjon fra krav om 3 meter avstand mellom bygg og graver, vil tilgjengelig areal øke til 520 m². Arealet for en minimumsløsning er fortsatt større enn tilgjengelig areal. En dispensasjon vil gjøre det lettere å bygge en kirke med begrenset bruksmulighet, hvor flere sitteplasser kan være på hovedplanet. Men dette vil fortsatt ikke være en fullgod funksjonell løsning.

Den pågående arkitektkonkurransen har et svært nøkternt romprogram. Dette romprogrammet har et dimensjonerende nettoareal på 730 m². Av dette arealet bør 675 m² ligge på hovedplanet. Hvis en ønsker å realisere et bygg i tråd med konkurransen, er ikke branntomten egnet.

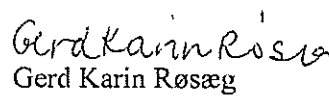
Kirkerådet finner det svært vanskelig å anbefale dispensasjon fra kirkelovens krav til antall sitteplasser, så lenge det finnes gode alternative tomter direkte knyttet til dagens gravplass.

Begge de alternative tomtene til branntomten, er gode alternativer. De er vurdert og funnet egnet, og tatt med i arkitektkonkurransen.

Også ut fra en vurdering i forhold til oppbygging av Våler sentrum, er vår vurdering at det nordlige alternativet vil være det beste.

Med vennlig hilsen

Jens-Petter Johnsen
Direktør

Gerd Karin Røsæg
Ass. Direktør